

Big Bang jako ARCHÉ ? / Velký Třesk jako ARCHÉ ?

Myšlenka „Velkého Třesku“, s kterou přišli teoretičtí fyzikové-kosmologové, staví před nás znovu před velký a starý problém, totiž zda si opravdu máme počátek světa (tedy našeho Vesmíru) rekonstruovat jako původní jednot(k)u, která se teprve druhotně rozpadá na pluralitu, anebo jako obrovskou, nesmírnou pluralitu, stlačenou takřka do jednoho „bodu“, aniž by však k dokonalému sjednocení mohlo dojít. Mezi presokratiky o tom nebylo jednotné mínění, někteří počítali s jednou jedinou ARCHÉ (např. Thales s vodou, Anaximenes se vzduchem, ale i Anaximandros měl za to, že ARCHÉ je jedna, byť už se distancoval od jejího ztotožnění s čímkoli určitým a jakkoli vymezeným či ohraničeným), ale většina se klonila k pluralismu (ať už kvalitativnímu nebo kvantitativnímu); největšího rozšíření však nadlouho dosáhlo Empedoklovo učení o čtveřici „prvků“ po určitých úpravách (zejména poté, co na místě mrtvých, netečných „prvků“ se začalo mluvit o „živlech“, tedy o něčem oživeném), zatímco „atomismus“ zvítězil až v době, kdy se na půdě alchymie a stále víc v protívě k ní zrodila chemie jako samostatná „přírodní věda“ (a kdy „atom“ začal znamenat už něco velmi vzdáleného příliš zjednodušujícím nejmenším, dále již nedělitelným, nesčitelným, ale navzájem se rozmanitým způsobem odlišujícím „útvaram“ Leukippovým a Demokritovým, a pak dalších jejich následovníků). Dnes to vypadá tak, že se astrofyzici možná vrátí k možnosti, kterou dost kuriózně vymyslel či vytušil Leibniz, když připustil, že vedle bdělé a aktivní monády jsou s ní nerozlišitelným způsobem jakoby do jednoho bodu „stísněny“, „stlačeny“ četná spící monády další, které tvoří její „tělo“ (ovšem Leibniz si s touto myšlenkou spíš jen hrál, a spíš jí chtěl jen provokovat další rozvažování). – Po mém soudu spočívá chyba již v postavení otázky (či problému), totiž v tom, že připouští nějaký počátek v čase, tj. na počátku „času“ samého (jako něčeho „objektivního“ či aspoň „objektivovatelného“, „zpredmetnitelného“). Pluralitu „počátků“ je třeba chápat jako vždy znovu se ustavující novými a novými emergencemi nových „počátků“, bez nichž by už dávno všechno skončilo v „nicotě“.

(Písek, 090726-1.)